

عنوان مقاله:

پژوهشی بر جغرافیای تاریخی نام‌جای‌های کوستِ نیمروز ساسانی (ازمنظر منابع تاریخی و شواهد باستان‌شناختی)

محل انتشار:

دو فصلنامه جستارهای تاریخی، دوره 10، شماره 2 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 35

نویسندگان:

میلاذ باغ شیخی - دانشجوی دکتری باستان‌شناسی دانشگاه تهران

محمدرضا نعمتی - استادیار پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

خلاصه مقاله:

تهاجمات اقوام بیگانه از جهات مختلف در دوره ساسانی سبب تقسیم کشور به چهار ناحیه شد تا امپراتوری ساسانی بتواند از قلمرو خویش به بهترین شکل دفاع نماید. در جستار حاضر می‌کوشیم تا به بازشناسی و معرفی نام‌جای‌ها (شهرهای) مهم کوستِ نیمروز (جنوب، جنوب شرق) قلمرو ایران‌شهر ساسانی در منابع تاریخی دست اول دوره ساسانی (متون پهلوی، اثر مهر و...) و منابع جغرافیایی مورخان اسلامی قرون اولیه و میانی اسلامی بپردازیم. رساله شهرستان‌های ایران‌شهر و جغرافیای موسی خورنی جزء مهم‌ترین منابع تاریخی هستند که علاوه بر آثار گوناگون دینی و اداری و سنگ‌نبشته‌های شاهان ساسانی (کعبه زرتشت)، جامع‌ترین آگاهی‌ها برای بررسی استان و شهرهای دوره ساسانی در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهند. رساله شهرستان‌های ایران‌شهر جزئیاتی درباره استان و شهرها ارائه نمی‌دهد اما تقسیم‌بندی کامل ایران‌شهر به چهار کوست و ذکر شهرها و منطقه‌های هر کوست را به خوبی بیان کرده است. در میان دو منبع فوق شاهنامه حماسه ملی ایرانیان علاوه بر صحبت از سرگذشت ایران از دوره اساطیری تا تاریخی، احتمالاً بتوان از آن به‌عنوان یک منبع تاریخی قابل اعتماد یاد کرد؛ بنابراین در بخش ساسانی شاهنامه فهرستی از نام‌جای‌های ساسانی را می‌توان مشاهده و قابل انطباق دانست. هدف از پژوهش حاضر بررسی تطبیقی جای‌نام‌ها کوستِ نیمروز در منابع اشاره شده و ارزیابی شواهد نوشتاری با یافته‌های باستان‌شناسی می‌باشد. روشی که اتخاذ شده روشی توصیفی-تطبیقی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و یافته‌های باستان‌شناختی است. نتایج پژوهش نشان داد که ساخت شهرهای بی‌شمار به دست پادشاهان به ویژه در کوستِ نیمروز، به منظور تحقق اهداف نظامی، امنیتی و یا بعضاً اقتصادی بود. از سویی دیگر اکثر جای‌نام‌های اشاره شده در متون پهلوی دوره ساسانی در دوره اسلامی به همان نام خویش پایدار باقی مانده است. همچنین با بررسی و مقایسه سه متن پیش‌رو مشخص شد که تناقضاتی میان سه منبع مورد مطالعه شده در بیان جهات جغرافیایی شهرهای کوستِ نیمروز وجود دارد.

کلمات کلیدی:

کلید واژه‌ها: کوستِ نیمروز، جغرافیای تاریخی، رساله شهرستان‌های ایران‌شهر، جغرافیای موسی خورنی، شاهنامه، باستان‌شناسی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1126278>

